

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2008/76
Karar Sayısı : 2010/122
Karar Günü : 30.12.2010
R.G. Tarih-Sayı : 02.04.2011-27893

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN :Bursa 5. İş Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU :17.7.1964 günlü, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 26. maddesinin, 20.6.1987 günlü, 3395 sayılı Yasa'nın 2. maddesiyle değiştirilen birinci fıkrasının Anayasa'nın 2., 5., 10., 11., 13., 49. ve 60. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

I- OLAY

Davalı şirkete ait işyerinde meydana gelen iş kazası nedeniyle Sosyal Güvenlik Kurumunca sigortalıya bağlanan gelir, ödenen geçici iş göremezlik ödeneği ve yapılan hastane masrafları sonucunda ortaya çıkan Kurum zararı için davalı şirket aleyhine açılan rücu tazminat davasında, itiraz konusu kuralın Anayasaya aykırılığı iddiasını ciddi bulan Mahkeme, iptal istemiyle başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Yasa Kuralı

17.7.1964 günlü, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun iptali istenilen fıkrayı da içeren 26. maddesi şöyledir:

'(Değişik birinci fıkra: 20/06/1987 ' 3395/2 md.)İş kazası ve meslek hastalığı, işverenin kası veya işçilerin sağlığını koruma ve işgüvenliği ile ilgili mevzuat hükümlerine aykırı hareketi veyahut suç sayılabilir bir hareketi sonucu olmuşsa, Kurumca sigortalıya veya hak sahibi kimselerine yapılan veya ileride yapılması gerekli bulunan her türlü giderlerin tutarları ile gelir bağlanırsa bu gelirlerinin 22 nci maddede belirtilen tarife göre hesaplanacak sermaye değerleri toplamı (') Kurumca işverene ödettirilir.(Ek cümle: 29/07/2003 ' 4958/28 md.)İşçi ve işveren sorumluluğunun tespitinde kaçınılmazlık ilkesi dikkate alınır.

İş kazası veya meslek hastalığı, 3 üncü birkişinin kası veya kusuru yüzünden olmuşsa, Kurumca bütün sigorta yardımları yapılmakla beraber zarara sebep olan 3 üncü kişilere ve şayet kusuru varsa bunları çalıştıranlara borçlar Kanunu hükümlerine göre rücu edilir.

(Ek: 24/10/1983 ' 2934/3 md.) Ancak; iş kazası veya meslek hastalıkları sonucu ölümlerde bu Kanun uyarınca hak sahiplerine yapılacak her türlü yardım ve ödemeler için, iş kazası veya meslek hastalığının meydana gelmesinde kası veya kusuru bulunup da aynı iş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölen sigortalının hak sahiplerine Kurumca rücu edilemez.'

B- Dayanılan Anayasa Kuralları

Başvuru kararında Anayasanın 2., 5., 10., 11., 13., 49. ve 60. maddelerine dayanılmıştır.

IV- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi uyarınca, Haşim KILIÇ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Sacit ADALI, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN, Mustafa YILDIRIM, Cafer ŞAT, Ali GÜZEL, Serdar ÖZGÜLDÜR, Şevket APALAK ve Serruh KALELİ'nin katılımlarıyla 5.8.2008 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine oybirliğiyle karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararı ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kural, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

1- Kuralın Anlam ve Kapsamı

506 sayılı Yasanın 26. maddesinin itiraz konusu 1. fıkrasında, *'İş kazası ve meslek hastalığı, işverenin kastı veya işçilerin sağlığını koruma ve işgüvenliği ile ilgili mevzuat hükümlerine aykırı hareketi veyahut suç sayılabilir bir hareketi sonucu olmuşsa, Kurumca sigortalıya veya hak sahibi kimselerine yapılan veya ileride yapılması gerekli bulunan her türlü giderlerin tutarları ile gelir bağlanırsa bu gelirlerin 22 nci maddede belirtilen tarifeye göre hesaplanacak sermaye değerleri toplamı (')Kurumca işverene ödettirilir. İşçi ve işveren sorumluluğunun tespitinde kaçınılmazlık ilkesi dikkate alınır.*' kuralına yer verilmiştir.

Hizmet akdi ile bir işverene bağlı olarak çalışırken iş kazası geçiren veya meslek hastalığına maruz kalan sigortalı, bundan dolayı meslekte kazanma gücünün en az % 10 veya daha fazlasını yitirecek şekilde bedence veya ruhça bir arızaya uğradığı takdirde, 506 sayılı Kanunun 19. maddesi uyarınca kendisine veya hak sahiplerine Kurumca gelir bağlanır. Buna karşılık, sorumluların haksız fiili sebebiyle, bir zarara uğrayan Kurumun, 26. madde gereğince bu zararı işverenden geri almaya hakkı vardır. Bu çerçevede, iş kazası veya meslek hastalığı, işverenin kastı veya işçi sağlığı ve işgüvenliği ile ilgili mevzuat hükümlerine aykırı bir davranışı veyahut suç sayılabilir bir eylemi sonucu olmuşsa, Kurum, sigortalıya veya hak sahibi yakınlarına yaptığı ve ileride yapılması gerekli bulunan her türlü giderlerin tutarı ile gelir bağlanmışsa bu gelirlerin sermaye değerleri toplamını işverenden geri alma hakkına sahiptir.

İşverenin 26. maddeye göre sorumluluğu, maddede açıkça sayılan kusur halleriyle sınırlıdır. Bunlar işverenin kastı, işçi sağlığı ve iş güvenliği hükümlerine aykırılığı veya suç sayılır nitelikteki hareketidir. İş kazası veya meslek hastalığının, kaçınılmazlık veya işverenin %100 kusursuz olması gibi, maddede sayılan bu hallerin dışında kalan bir sebeple meydana gelmiş olması halinde, kurumun yasal işlevini yerine getirerek, Yasada öngörülen yardımları sigortalıya sağlayacağı kuşkusuz ise de, maddenin öngördüğü kusur şartı gerçekleşmediği için, yapılan yardımlar dolayısıyla doğan zararı işverenden rücu istemesine yasal olarak imkân bulunmamaktadır. Çünkü 26. maddede düzenlenen, bir kusur sorumluluğudur. Eğer işverenin hiçbir kusuru yok ise Kurumun işverene rücu söz konusu olmaz. Kurum işverene kusuru oranında başvurabilir. Burada sigortalının müterafik kusuru işverenin kusur oranında ve tazminat miktarında indirim nedeni sayılır.

Maddenin birinci fıkrası işverenin sorumluluğunu, ikinci fıkrası ise üçüncü kişinin sorumluluğunu düzenlemektedir. İtiraz başvurusu, maddenin sadece birinci fıkrası ile ilgilidir. Birinci fıkra göre Sosyal Sigortalar Kurumu, kurumca yapılan giderler ile bağlanan gelirin sermaye değerini talep edebilir. Gider kavramı sigortalıya yapılan tedavi ve geçici iş göremezlik ödeneği harcamalarını; gelir kavramı ise Kanunun 19. maddesine göre sigortalı veya hak sahiplerine geçimlerini sağlamak üzere her ay ödenecek belirli bir parayı ifade eder.

2- Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

İtiraz başvurusunda; iş kazalarıyla meslek hastalıkları sigortası priminin tamamının işverenler tarafından ödendiği; alınan bu primlerin SSK tarafından işletildiği ve bu suretle sigortalıya yapılacak yardımlar için bir fon oluşturulduğu, buna karşılık rücu tazminat taleplerinde sanki bu primler hiç ödenmemiş gibi işlem yapılmakta olduğu, bu nedenle işveren tarafından ödenen primlerin anlamsız hale geldiği ve bu durumun SSK'nun sebepsiz zenginleşmesine yol açtığı, oysa sigortanın temel prensibi uyarınca, sigortalının sigortacıya ödeyeceği belli bir prim karşılığında birtakım rizikoların neden olacağı zararın sigortacı tarafından karşılanması gerektiği; itiraz konusu kural nedeniyle SSK tarafından açılan rücu davaları sonucunda işverenlerin son derece yüksek tazminatlar ödemek zorunda kaldıkları, bu nedenle kapanan işyerlerinin bulunduğu, işyerlerinin kapanmasının işçilerin de işsiz kalması anlamına geldiği; bu uygulamanın genel anlamda sigorta mantığı ile açıklanamayacağı, çünkü priminin tamamı işverence karşılanan iş kazası ve meslek hastalığı sigortasının, sigorta kavramına uygun olarak kasıt ve suç unsurları dışındaki bütün riskleri karşılaması gerektiği; itiraz konusu kural benzeri bir düzenlemenin olmaması halinde işverenlerin, 'nasıl olsa sigorta primini ödüyorum, kaza olursa da SSK işçinin tazminatını öder' rahatlığı içinde gerekli işgüvenliği tedbirlerini almakta isteksiz davranacakları yönündeki görüşün bir 'peşin hüküm' içerdiği, oysa dünyada ekonomik, teknolojik ve sosyal alanlarda çok önemli değişimlerin yaşandığı, bu bağlamda işverenlerin de zihniyetlerinde olumlu yönde değişimler olduğu, işçinin kaza geçirmesinin işverenin de aleyhine olduğu, çünkü bu durumun işverenin üretimini ve verimliliğini düşürdüğü, bu nedenle de işverenlerin, gerekli önlemleri almakta isteksiz davranacaklarını söylemenin doğru olmayacağı belirtilerek, kuralın Anayasanın 2., 5., 10., 11., 13., 49. ve 60. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Anayasanın 2. maddesinde Türkiye Cumhuriyeti'nin "demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti" olduğu belirtilmiş, 5. maddesinde ise "kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak" devletin temel amaç ve görevleri arasında sayılmıştır. Anayasanın 49. maddesinde 'Çalışma, herkesin hakkı ve ödevidir. Devlet, çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları ve işsizleri korumak, çalışmayı desteklemek, işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak ve çalışma barışını sağlamak için gerekli tedbirleri alır.' denilmiş, 60. maddesinde ise 'Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Devlet, bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar.' hükmüne yer verilmiştir.

İşçinin sağlığının ve hayat hakkının korunması öncelikli bir hedeftir. İtiraz konusu kural da, işçi sağlığı ve işgüvenliğine ilişkin gerekli tedbirlerin alınmasını işverene bir görev olarak yüklemektedir. Bu çerçevede, işveren, gerekli tedbirleri almadığı takdirde Kuruma karşı önemli miktarlarda tazminat ödemek durumunda kalacağından, daha az maliyetli olan işgüvenliği tedbirlerini almak mecburiyetini hissedecek ve sonuç itibarıyla en önemli değer olan insanın sağlığı ve yaşama hakkı bu yolla daha etkili bir şekilde korunmuş olacaktır. Bu noktada, iş

güvenliği tedbirlerini almayan işverene idari yaptırımların uygulanacak olması veya iş kazası ya da meslek hastalığının meydana gelmesinde kusurunun bulunması halinde işverenin cezai yaptırımlara uğrayacak olması yeterli görülmemiş ve yasa koyucu tazminat yaptırımını da sisteme dahil etmek ihtiyacını duymuştur. İlgili yasalarda öngörülen idari ve cezai yaptırımlara rağmen ülkemizde süregelmekte olan iş kazalarının ağır bireysel ve toplumsal sonuçlarının yasa koyucuyu bu yönde düzenlemeler yapmaya ve bunları muhafaza etmeye sevkettiği anlaşılmaktadır.

Anayasa Mahkemesinin daha önceki kararlarında ifade edildiği üzere; 506 sayılı Yasası'nın 26. maddesinin itiraz konusu birinci fıkrasında Sosyal Sigortalar Kurumu'nun zarar sorumlusu işverene rücu edebilmesi için, zararın işverenin işçi sağlığı ve işgüvenliği kurallarına aykırı davranışı sonucu doğmuş olması koşulu aranmaktadır. Böylece, işveren, işçi sağlığı ve işgüvenliğini duyarlılıkla koruma durumunda tutularak, işçilerin hayatlarına ya da sağlıklarına zarar gelmesini engelleyen önlemleri almaya zorlanmaktadır.

Kimi işverenlerin ceza yaptırımları karşısında yeterince duyarlı davranmayıp işçi sağlığı ve işgüvenliğine ilişkin ilkel önlemleri bile savsakladıkları, ilgili yönetimlerce yapılan denetimlerin bu konuda etkili olmadığı gerçeği gözönüne alındığında incelenen kuralın, işçilerin sağlığının etkili ve sonuç alıcı biçimde korunması amacını gerçekleştirmeye yönelik olması bakımından, Anayasa'nın yukarıda anılan maddeleriyle uyum içinde olduğu açıktır.

İtiraz konusu kuralda, iş kazası ve meslek hastalığı sigortası sebebiyle işverene yüklenen mali sorumluluklar ile işçinin can güvenliği ve sağlığının korunması arasındaki olması gereken dengenin gözetildiği anlaşılmaktadır.

Açıklanan nedenlerle kural, Anayasanın 2., 5., 49. ve 60. maddelerine aykırı değildir; iptal isteminin reddi gerekir.

Kuralın, Anayasanın 10., 11. ve 13. maddeleri ile ilgisi görülmemiştir.

VI- SONUÇ

1-7.5.2010 günlü, 5982 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun uyarınca, 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile ilgili gerekli düzenlemeler yapılmadan, Mahkeme'nin çalışıp çalışamayacağına ilişkin ön meselenin incelenmesi sonucunda; Mahkeme'nin çalışmasına bir engel bulunmadığına, Fulya KANTARCIOĞLU, Mehmet ERTEN, Fettah OTO, Zehra Ayla PERKTAŞ ile Celal Mümtaz AKINCI'nın, gerekçesi 2010/68 esas sayılı dosyada belirtilen karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

2-17.7.1964 günlü, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 26. maddesinin, 20.6.1987 günlü, 3395 sayılı Yasa'nın 2. maddesiyle değiştirilen birinci fıkrasının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, OYBİRLİĞİYLE,

30.12.2010 gününde karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Haşim KILIÇ	Osman Alifeyyaz PAKSÜT	Fulya KANTARCIOĞLU

Üye	Üye	Üye
Ahmet AKYALÇIN	Mehmet ERTEN	Fettah OTO

Üye	Üye	Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR	Zehra Ayla PERKTAŞ	Recep KÖMÜRCÜ

Üye	Üye	Üye
Alparslan ALTAN	Burhan ÜSTÜN	Engin YILDIRIM

Üye	Üye	Üye
Nuri NECİPOĞLU	Hicabi DURSUN	Celal Mümtaz AKINCI